

Afghanska

KRIGSHERRAR

försöker putsa upp sin image...

Afghanska krigsherrar försöker att putsa upp sin image. Kritiker delar inte deras uppfattningar om hur mycket de egentligen har förändrats sedan 1990-talet, då hundratusentals civila föll offer för krigsherrarnas inbördes strider.

TEXT MUSTAFA SARWAR, AHMAD TAKAL. ÅTERPUBLICERAD FRÅN GANDHARA / RADIO FREE AFGHANISTAN, ÖVERSÄTTNING CHARLOTTE HJUKSTRÖM.

MUJAHEDIN är en benämning på olika islamistiska grupper i modern tid. I afghanska sammanhang syftar det oftast på gerillasoldater som bekämpade sovjetiska invasionsstyrkor under afghansk-sovjetiska kriget 1979-1989.

KRIGSHERRARNA stred mot talibanerna på 1990-talet och begick själva allvarliga människorättsbrott och omfattande övergrepp mot civilbefolkningen i sin jakt på makt och kontroll efter den sovjetiska ockupationen 1989. Detta med privata arméer av beväpnade soldater.

TALIBANERNA består av olika väpnade grupper, men betraktas ofta som en rörelse. Majoriteten erkänner Mullah Omar som sin ledare och är överrens om flera strategiska mål. Till exempel att bedriva krig mot regeringen och dess internationella allierade samt att återupprätta det Islamska emiratet i Afghanistan.

KOMMENTAR

Vi publicerar artikeln "Afghanska krigsherrar försöker putsa upp sin image" för att till våra läsare spegla vilken typ av diskussion som pågår i afghanska medier i dag. Artikeln är typisk för den återhållsamhet och försiktighet som finns i det publika samtalet i Afghanistan. En liknande artikel hade, om den publicerats i Sverige, granskats både de uttalanden som görs och de personer som beskrivs betydligt mer ingående. Beskrivningen av de forna krigsherrarna kan med rätta betraktas som obefogat positiv och de uttalanden som görs från deras anställda är tydligt tillrättalagda för att rentvå krigsherrarnas rykte.

Att dem nu i allt högre grad uppträder som demokratis förkämpar är svärsmält, framför allt för de afghaner som har övergreppen i färskt minne. Analytiker ifrågasätter om det går att lita på deras "förvandling". Vi menar att det kan vi inte. Att vända kappan efter vinden är inget nytt i Afghanistan. Ändamålet är allt som oftast makt och resurser, och ändamålet tilläts många gånger helga medlen.

Vi tycker det är intressant att notera att till och med krigsherrarna känner att de har något att vinna på att flörta med progressiva krafter. Det är ändå positivt att vindarna blåser i en demokratisk riktning, och att de blåser så starkt att även de mer tjockhudade makt-havarna känner det.

Men det är svårt att se hur just dessa krigsherrar ska kunna leda arbetet med den förbättrade samhällsstyrning som Afghanistan ropar efter. De är knappast rätt personer att bekämpa exempelvis korruptionen. Att de ändå sitter där de sitter beror på att det internationella samfundet valde att ha dem som sina allierade. Dels med den USA-ledda koalitionen ingripande 2001, som en av de citerade analytikerna i artikeln påpekar. Dels på FN:s Bonnkonferens samma år, för att upprätta fred och säkerhet, där krigsherrar inträdde i det afghanska övergångsstyret (fram till de allmänna valen 2004). År 2001 var krigsherrarna praktiskt taget besegrade, nu är de tillbaka i centrala positioner. Det är sorgligt.

CARLA DA COSTA BENGTTSSON

TIPS!

Läs mer om krigsherrarnas fortsatta makt i den färskta rapporten "Today We Shall All Die - Afghanistan's Strongmen and the Legacy of Impunity" av Human Rights Watch. Publicerad i mars 2015. För mer information, se www.sak.se.

Abdul Abdul Rashid Dostum förfaller ha blivit en ny människa. Den tidigare krigsherren, som numera är förste vicepresident, vill framstå som den främste beskyddaren av Afghanistans hårt ansatta polis och militär. Han har också börjat besöka offren för talibanernas attacker, lämnat blod till de afghanska säkerhetsstyrkorna och visat upp sig i moderiktiga träningskläder för att motivera soldaterna att träna regelbundet.

Samtidigt har han ett mycket kontroversiellt förflutet och har anklagats för grova brott mot de mänskliga rättigheterna. Den burduse före detta milis-ledaren började som kommunistisk soldat på 1980-talet och blev en av de ledande krigsherrarna på 1990-talet. Nu lägger han ned mycket tid på att putsa upp sin image och försöker framstå som en äldre statsman.

Dostums parti Junbish-e Milli har en stabil väljarbas inom den etniska grupp Dostum själv tillhör, uzbekerna i norra Afghanistan. Han trädde fram som en mäktig kandidat inför presidentvalet 2014 och blev vicepresident i samband med att medkandidaten Ashraf Ghani gjorde upp om att dela makten med sin rival Abdullah Abdullah som blev premiärminister.

Enayatullah Babur Farahmand, Dostums stabschef, säger att Dostum har bidragit till att skapa demokratiska institutioner som bygger på social rättvisa och jämlikhet för alla afghaner.

- Han spelade en avgörande roll i segern över talibanerna [i slutet av 2001] och grundade den första privata tv-stationen för att främja yttrandefriheten. I dag är han en av de verkliga förkämparna för kvinnors och ungas rättigheter, yttrandefrihet och demokrati i Afghanistan, säger Farahmand.

Thomas Ruttig är en av dem som driver den Kabulbaserade tankesmedjan Afghanistan Analysts Network.

- Jag tror inte att Dostum är typisk för afghanska före detta krigsherrar, eftersom han är den ende krigsherren som aldrig varit mujahedinledare [upprorsledare i kampen mot Sovjet]. Även om han agerade som krigsherre på 1990-talet, när talibanerna växte sig starkare och norra Afghanistan var under hans kontroll, ville han aldrig bryta sig loss från staten.

Ruttig säger också att Dostums beslut att ställa upp i presidentvalet visar att han inte är intresserad av att bestämma över en viss del av Afghanistan, utan att han i stället vill påverka politiken på central nivå.

POPULISTISKT AGERANDE

Dostums ärkerival Atta Mohammad Noor verkar ha lyckats ännu bättre än Dostum med att förändra sin image från rövarhövding till godhjärtad makthavare. Noor har varit guvernör i den relativt välmående provinsen Balkh i norra Afghanistan i över 13 år, och är den ende krigsherren

som har lyckats behålla området han kontrollerar.

Bundsförväntan och den före detta provinspolitikern Afzal Hadeed säger att guvernören står för social rättvisa, välbild och ett öppet samhälle.

- Numera är han en världsvan person i västerländsk kostym och slips av högsta kvalitet, han är för jämställdhet och vill att kvinnor ska studera och få ökade möjligheter. Han har utbildning och det har även hans barn. Han vill att Afghanistan ska blomstra och att civilsamhället ska utvecklas, säger Hadeed.

Noor är den ende av de stora krigsherrarna som styrde en provins under den förra presidenten Hamid Karzai och som fortfarande sitter kvar vid makten. Men även de gamla

» Det går inte att införa mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar med hjälp av personer som har anklagats för grova brott mot just detta.

milisledarna som inte längre styr över något territorium har stort inflytande, till exempel i egenskap av parlamentariker, ämbetsmän, affärsmagnater och politiker.

Hazrat Ali är en av dem. Han kom in i parlamentet 2005 och blev omvald 2010. Han tillhör den pashaiska minoriteten och blev en viktig ledargestalt för sitt folk när han under 1990-talet kämpade mot talibanerna i det bergiga östra Afghanistan. Han blev sedan ännu mer känd när han hjälpte de amerikanska specialstyrkorna i jakten på Usama bin Ladin i slutet av 2001.

En annan krigsherre med inflytande är Gul Agha Sherzai. Han var tidigare en av de mäktigaste männen i södra Afghanistan och har sedan sin storhetstid försökt skaffa sig en bättre image genom att agera populistiskt. Han gjorde till exempel inget motstånd när han år 2003 ombads lämna guvernörsposten i sin hemprovins Kandahar, och han har talat varmt om patriotism och återuppbyggnad för att stärka sitt nya varumärke. Under tiden som guvernör i Nangarharprovinsen i öster fick Sherzai smeknamnet "herr Bulldozer" eftersom han byggde vägar, broar och skolor.

VILL INTE LÄNGRE KALLAS KRIGSHERRE

Ismail Khan, tidigare krigsherre i provinsen Herat i västra Afghanistan, var fånge hos talibanerna i flera år. Efter omfattande västerländska påtryckningar omkring 2005 lämnade han Herat och blev energiminister i Kabul, men han har fortfarande ansenlig makt i sina hemtrakter.

Khan säger att han avskyr att kallas för krigsherre. "Amerikanerna och engelsmännen försökte misskreditera oss med den benämningen, men sedan insåg de att de inte kunde bekämpa al-Qaida och talibanerna utan vår hjälp", har han sagt till en tysk tidskrift.

I förra årets presidentval kandiderade Khan tillsammans med Abdul Rab Rasul Sayyaf, ytter-

ligare en mäktig krigsherre. De vann inte men har fortfarande stort inflytande genom de lojala tjänstemän de har berett plats åt i den offentliga administrationen på både provinsiell och central nivå.

UNDERSTÖDDA AV VÄST

Malik Sitez är en afghansk forskare vid det Danska institutet för mänskliga rättigheter i Köpenhamn. Han hävdar att de afghanska krigsherrarna fortfarande har samma grundinställning.

- De kan ha lagt sig till med en modernare mentalitet, men jag ser inga långsiktiga förändringar. Det märks tydligt att de fortfarande vill ha ett starkt monopol på makten. Sitez anklagar USA och dess

allierade för att ha stärkt krigsherrarnas makt efter talibanernas fall 2001. -Det internationella samfundet

försökte ersätta ett politiskreligiöst talibanstyre med demokrati, men de valde de här krigsherrarna som medhjälpare. Det var ologiskt.

Det går inte att införa mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar med hjälp av personer som har anklagats för grova brott mot just detta.

Afghanistans förra inrikesminister Ali Ahmad Jalali säger att krigsherrarna har gett en konkret form åt de föränderliga maktstrukturerna i Afghanistan efter den sovjetiska invasionen 1979. Det brukade finnas två maktcentrum i Afghanistan. Det ena var staten och det andra var de traditionella makthavarna som lokala religiösa ledare, mullor, och stamledare. Men under kriget uppstod ett nytt maktcentrum. En del människor blev krigsherrar. De skaffade sig vapen, pengar och beväpnade gäng. De fick så mycket makt att de till slut blev ett hinder för arbetet med att återställa fred och stabilitet.

Jalali, som undervisar vid National Defense University i Washington D.C., anser att sådana informella maktstrukturer kunde ha kontrollerats med hjälp av lagar och nationella politiska partier. Detta skedde dock inte i Afghanistan.

Afghanistan kommer inte utan vidare att gå tillbaka till totalt inbördeskrig, men samtidigt är det omöjligt att föreställa sig ett stabilt och fredligt Afghanistan inom den närmaste framtiden, säger Vishal Chandra, författaren till boken "The Unfinished War in Afghanistan: 2001-2014". Han hävdar att 1990-talets inbördeskrig befäste den politiska splittringen och krossade de gamla strukturer som tidigare hade definierat relationen mellan den afghanska staten och samhället.

- När Karzai tog över makten [2001] stod han inför en enorm utmaning. Han tvingades ta hjälp av informella makthavare, bland annat krigsherrar, för att kunna utöva auktoritet utanför Kabul. Och nu står president Ashraf Ghani inför en liknande situation. ❖